

VAKCINACIJA PROTIV VELIKIH BOGINJA

ŠTO TREBATE DA ZNATE

1 Što su velike boginje?

Velike boginje su teška bolest koja ubija i do 30% ljudi koji njome obole.

Uzrokuje ju virus zvan **variola**, koji se prenosi s osobe na osobu putem bliskog kontakta.

Velike boginje također mogu uzrokovati:

- Jake osipe, koji mogu ostaviti ožiljke nakon izlječenja
- Visoke groznice
- Umor
- Jake glavobolje i bolove u leđima
- Sljepoću

Posljednji slučaj oboljenja od velikih boginja prirodnim putem bio je 1977. godine.

2 Zašto vakcinacija?

Vakcina za velike boginje štiti ljude koji rade s velikim boginjama ili sličnim virusima u laboratoriju.

Vjeruje se da bi teroristi ili vlade neprijateljski naklonjene prema Sjedinjenim Državama mogle posjedovati virus velikih boginja, te da bi ga mogle upotrijebiti kao biološko oružje. Vakcinacija protiv velikih boginja može zaštititi zdravstvene radnike i druge osobe i ekipe koje bi bile prve na udaru zaraze velikim boginjama. Te ekipe će osnovati klinike za javno vakciniranje i odlučiti koje ostale osobe trebaju primiti vakcinu kako bi se spriječila epidemija.

U slučaju epidemije ili u drugim hitnim slučajevima, vakcina protiv velikih boginja može pružiti zaštitu ljudima izloženima virusu velikih boginja.

3 Vakcina protiv velikih boginja

Vakcina protiv velikih boginja se pravi od virusa zvanog **vaccinia**. Vaccinia virus je sličan virusu velikih boginja, ali manje štetan. Vaccinia vakcina može zaštititi ljude od velikih boginja. Sama vakcina ne sadrži virus velikih boginja.

Primanje vakcine *prije* zaraze zaštititi će mnoge ljude od velikih boginja. Primanje vakcine *unutar 3 dana nakon zaraze* može spriječiti bolest ili ju barem ublažiti.

Primanje vakcine *unutar jednog tjedna nakon zaraze* još uvijek može ublažiti bolest. Zaštita od infekcije traje 3-5 godina, a zaštita od teškog oboljevanja i smrti može trajati 10 ili više godina.

4 Tko bi trebao primiti vakcinu protiv velikih boginja i kada?

Rutinska ne-hitna primjena (bez epidemije)

- Laboratorijski radnici koji rukuju kulturama ili životinjama zaraženim ili inficiranim vaccinijom ili drugim sličnim virusima (npr. majmunske boginje, kravlje boginje, variola).
- Javni zdravstveni radnici, bolničko i drugo osoblje, općenito od 18-65 godina starosti, koji bi mogli doći u kontakt sa slučajem zaraze ili epidemije.

Hitna primjena (epidemija velikih boginja)

- Svi direktno izloženi virusu velikih boginja bi trebali primiti jednu dozu vakcine što prije moguće nakon što su izloženi.
- Svi s rizikom izloženosti virusu velikih boginja bi trebali primiti jednu dozu vakcine kada se taj rizik pojavi ili postane obznanjen.

Vakcinirane osobe bi trebale biti revakcinirane nakon 3-10 godina, ovisno o riziku.

5 Nakon vakcinacije

Vidi VIS dodatak A i B za više informacija.

Očekivane reakcije

Na mjestu davanje vakcine treba nastati mjehurić. Kasnije se on pretvara u krasticu. Na kraju krasta otpada ostavljajući ožiljak.

Također možete osjetiti oticanje i bolove u limfnim čvorovima koji traju 2-4 tjedna nakon zarastanja mjehurića, svrbež na mjestu vakcine, umor, blagu groznicu, glavobolju, ili bolove u mišićima.

Briga oko mjesta ubrizgavanja vakcine

Dok god krasta ne otpadne, vi možete proširiti vaccinia virus na druge ljude ili na druge dijelove vlastitoga tijela. Da biste to spriječili, lagano prekrijte mjesto ubrizgavanja vakcine gazom i flasterom. (Zdravstveni radnici će, dok su na poslu, trebati poduzeti dodatne mjere, poput polupropusnog pokrova od gaze.)

Mijenjajte zavoj po potrebi (svaka 1-3 dana ako koristite samo gazu s flasterom, i barem svakih 3-5 dana za polupropusne pokrove). Pokriti s nepropusnim flasterom
Nastavlja se...

za vrijeme kupanja. Ne dirajte mjesto vakcine i druge dijelove tijela bez prethodnog pranja ruku. Ne češite se, niti ne stavljajte bilo kakve masti na mjesto vakcine. **Ne dirajte oči niti druge dijelove tijela nakon što ste mijenjali flaster ili dirali mjesto vakcine.**

Nosite majicu da pokrijete mjesto vakcine kao dodatnu mjeru opreza, posebno u situacijama bliskih tjelesnih dodira (na primjer, prilikom njege vaše djece).

Stavite korištene zavoje u plastičnu vrećicu sa zatvaračem prije nego ih bacite u smeće. Učinite isto i s krastom kada otpadne. Ne koristite isti ručnik. Perite sve što je dodirivalo mjesto vakcine. Perite ruke nakon što ste dirali mjesto vakcine ili zavoje, odjeću, posteljinu ili ručnike koji su dodirivali to mjesto.

Mjesto ubrizgavanja vakcine bi trebalo pregledati otprilike 7 dana nakon vakcinacije, kako bi se ustvrdilo da se vakcina primila.

6

Neki ljudi ne bi trebali primiti vakcinu protiv velikih boginja ili bi trebali pričekati.

Vidi VIS dodatke C, D i E za više informacija.

Rutinska ne-hitna primjena (bez epidemije)

- Svi oni koji imaju ekceme ili površinske dermatitise, ili su u prošlosti imali iste, ne bi trebali primiti vakcinu protiv velikih boginja.
- Svi koji imaju kožne bolesti koje uzrokuju pucanje kože (kao što su alergični osip, teške opekline, impetigo, vodene boginje, crvenilo ili velike akne) trebali bi čekati dok im ovi simptomi ne nestanu, prije nego što bi primili vakcinu protiv velikih boginja.
- Svi kojima je imunološki sistem oslabljen ne bi trebali primiti vakcinu protiv velikih boginja, uključujući i one koji:
 - Imaju HIV/AIDS ili neku drugu bolest koja napada imunološki sistem.
 - Imaju značajne nedostatke imunološkog sistema usljed autoimunoloških oboljenja kao što je systemic lupus erythematosus.
 - Su u terapiji, ili su nedavno bili u terapiji, s lijekovima koji utječu na imunološki sistem, kao što su steroidi, neki lijekovi za autoimunološka oboljenja, ili lijekovi koji se uzimaju prilikom transplantacije organa ili koštane srži.
 - Imaju leukemiju, limfomu ili druge oblike raka.
 - Su u terapiji za rak, sa zračenjem ili lijekovima, ili su bili u takvoj terapiji u zadnja 3 mjeseca.
- Žene trudnice ne bi trebale primiti vakcinu protiv velikih boginja.

- Žene bi trebale izbjegavati trudnoću 4 tjedna nakon primanja vakcine protiv velikih boginja.

Osobe koje žive ili su u bliskom fizičkom kontaktu s osobama iz bilo koje od gornjih kategorija ne bi trebale primiti vakcinu protiv velikih boginja, zbog rizika koji proizlazi iz tih kontakata. (Bliski kontakti uključuju svakog tko živi u vašem kućanstvu i svakog s kime imate fizičke odnose, kao što su seksualni odnosi. Ne uključuju vaše prijatelje ili ljude s kojima radite.)

- Vakcina protiv velikih boginja nije preporučljiva za osobe mlađe od 18 godina.
- Ne uzimajte vakcinu protiv velikih boginja ako ste ikada imali po život opasnu alergijsku reakciju na **polymyxin B, streptomycin, chlortetracycline, neomycin, ili prethodnu dozu vakcine protiv velikih boginja.**
- Majke koje doje ne bi trebale primiti vakcinu protiv velikih boginja.
- Osobe koje uzimaju steroidne kapi za oči ne bi trebale primiti vakcinu protiv velikih boginja.
- Osobe koje su umjereno do teško bolesne u vrijeme kad su raspoređeni za vakciniranje bi obično trebali pričekati dok se ne oporave prije nego bi primili vakcinu protiv velikih boginja.

Ako imate pitanja u vezi s bilo kojim od gore opisanih slučajeva, posavjetujte se s vašim davaocem zdravstvenih usluga prije primanja vakcine protiv velikih boginja.

Hitna primjena (epidemija velikih boginja)

- Ova ograničenja ne vrijede u slučaju epidemije velikih boginja.

7 Koji rizici idu uz vakcinu protiv velikih boginja?

Vidi VIS dodatak A za više informacija.

Slijedeće su informacije o **poznatim** reakcijama na vakcinu protiv velikih boginja. Vakcina, kao i svaki lijek, može uzrokovati ozbiljne probleme, uključujući i one koje nam još nisu poznate, kao i teške alergijske reakcije. Rizik da vakcina protiv velikih boginja nanese teške ozljede ili smrt, je vrlo mali.

Blagi do umjereni problemi

- Blagi osip, u trajanju od 2-4 dana.
- Groznica s temperaturom od preko 100 F (oko 10% odraslih).
- Mjehurići po drugim dijelovima tijela (oko 1 na 1,900).

Nastavlja se...

Oko jedne trećine ljudi koji prime vakcinu mogu se osjećati dovoljno bolesno da izostanu s posla ili iz škole ili da smanje rekreacijske aktivnosti, ili mogu imati privremene teškoće kod spavanja.

Umjereni do teški problemi (koji zahtijevaju trenutnu zdravstvenu pažnju)

- Infekcija oka usljed širenja virusa vakcine do očiju, što može dovesti do gubitka vida.
- Osip po cijelom tijelu (kod jednog na 4,000), što obično prolazi bez problema.

Mogući po život opasni problemi

- Teški osip kod ljudi s ekcemom ili površinskim dermatitisom (kod jednog na 26,000), što može ostaviti ožiljke ili uzrokovati smrt.
- Encefalitis (teška moždana reakcija)(kod jednoga na 83,000), što može dovesti do trajnih moždanih oštećenja ili smrti.
- Teška progresivna infekcija koja počinje na mjestu zadavanja vakcine (kod jednoga na 667,000, većinom kod ljudi s oslabljenim imunološkim sistemom), što može ostaviti ožiljke ili uzrokovati smrt.

Od svakih milion ljudi vakciniranih u prošlosti, između 14 i 52 su imali po život opasne reakcije na vakcinu protiv velikih boginja, a 1-2 osobe su umrle.

Ljudi koji dođu u direktni kontakt s mjestom ubrizgavanja vakcine u vakcinirane osobe, ili sa stvarima koje su dotakle to mjesto, također mogu zadobiti reakciju ako se zaraze virusom vakcine.

8 Što ako se pojavi umjereni ili teška reakcija?

Vidi VIS dodatak A i B za više informacija

Obratite pažnju na:

- Mjesto ubrizgavanja vakcine koje izgleda kao da ne zarasta normalno, osip ili rane na drugim dijelovima tijela, infekcija oka, učestale glavobolje ili groznice, osjećaj zbuđenosti, teškoće održavanja budnosti, ili drugi neočekivani problemi. Znaci teške alergijske reakcije mogu uključivati teškoće s disanjem, promuklost ili šištanje, upalu grla, bljedoću, slabost, ubrzani ritam srca ili vrtoglavicu, koji se pojave od nekoliko minuta do nekoliko sati nakon primanja vakcine protiv velikih boginja.

Ako vi, ili netko s kim ste u bliskom fizičkom kontaktu, dobije bilo koji od navedenih simptoma, ili ako bi osjetili bilo koji simptom nakon vakciniranja:

- Zovite vašeg zdravstvenog radnika, ili smjestite osobu u zdravstvenu ustanovu.
- Obavijestite vašeg zdravstvenog radnika da ste primili vakcinu za velike boginje i kada.

- Zatražite od vašeg liječnika ili medicinske sestre da dokumentira Izvještaj o slučaju nepovoljne vakcine (VAERS formular) i obavijestite njihov odjel za zdravstvo. Vi možete i sami podnijeti taj izvještaj tako da odete na VAERS website na <http://www.vaers.org> ili da nazovete 1-800-822-7967.

Tretiranje ozbiljnih reakcija

- Vaccinia Immune Globulin (VIG) može pomoći ljudima koji imaju određene teške reakcije na vakcinu protiv velikih boginja. Drugi lijek, cidofovir, može se koristiti u nekim situacijama. Nijedan lijek nije dobio dozvolu za ovu svrhu, i oni mogu imati svoje popratne pojave.

Troškovi tretiranja reakcija na vakcinu

- Tretman teških reakcija može biti vrlo skup. Odštete radnika ili zdravstveno osiguranje možda neće pokrivati te troškove.
- Ne postoji federalni program koji bi vam dao naknadu za izgubljeno vrijeme s posla, bilo zbog bolovanja usljed vakcinacije, bilo zbog mogućnosti prenošenja zaraze na druge. Vaš poslodavac vam može reći da li oni žele pokrivati te troškove.

9 Kako mogu saznati više?

- Pročitajte VIS dodatak.
- Raspitajte se kod vašeg liječnika ili medicinske sestre. Oni vam mogu pokazati brošuru o vakcini ili preporučiti druge izvore informacija.
- Nazovite vaš lokalni ili državni odjel za zdravstvo.
- Kontaktirajte Centar za kontrolu i prevenciju bolesti (CDC):
 - Nazovite **1-888-246-2675** (engleski)
 - Nazovite **1-888-246-2857** (španjolski)
 - Nazovite **1-888-874-2646** (TTY)
 - Posjetite naš website za velike boginje na <http://www.cdc.gov/smallpox/>

U.S. Department of Health & Human Services
Centar za kontrolu i prevenciju bolesti
Nacionalni program vakcinacije

Smallpox (1/16/03)

Vaccine Information Statement